

ÎNDRUMAR pentru monitorii returnărilor forțate în Moldova

Ianuarie 2022

ÎNDRUMAR

pentru monitorii returnărilor forțate în Moldova

Ianuarie 2022

Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale (ICMPD)
Gonzagagasse 1
A-1010 Vienna
www.icmpd.org

Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale
Vienna, Austria

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei publicații nu poate fi reprodusă, copiată sau transmisă sub nici o formă sau prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau orice sistem de stocare și recuperare a informațiilor, fără permisiunea deținătorilor drepturilor de autor.

Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a ICMPD.

Cuprins

Contextul și scopul Îndrumarului	6
Definiții	8
1. Rolul monitorilor de returnare forțată	12
2. Cum contribuie monitorizarea la consolidarea respectării drepturilor omului?	14
3. Principalele sarcini și responsabilități ale unui monitor de returnare forțată	16
3.1. Ce înseamnă să fii monitor de returnare forțată	17
3.2. Profilul monitorului de returnare forțată	18
4. Tipuri de operațiuni de returnare forțată	20
4.1. Operațiuni de returnare naționale - ORN	20
4.2. Operațiunile de returnare prin colectare - ORC	20
5. Fazele unei operațiuni de returnare forțată	21
5.1. Faza premergătoare plecării	21
5.2. Faza călătoriei	21
5.3. Faza sosirii	21
6. Pregătirea pentru misiunea de monitorizare	22
6.1. Lista de pregătiri pentru misiune	22
7. Standarde cheie ale activității de monitorizare care se aplică pe întreg parcursul fiecărei faze ale unei operațiuni de returnare forțată	24
7.1. Accesul la informație	24
7.2. Interacțiunea monitorilor cu conducătorii escortei	24
7.3. Documentarea	25
7.4. Măsuri coercitive (utilizarea forței și mijloacelor de constrângere)	25

8. Luarea de notițe	28
9. Monitorizarea	30
9.1. Monitorizarea fazei premergătoare plecării	30
9.2. Monitorizarea fazei de deplasare	37
9.3 Monitorizarea fazei de sosire	39
9.4 Monitorizarea incidentelor specifice	42
9.5 Monitorizarea utilizării forței și mijloacelor de constrângere	42
10. Raportarea	45
10.1. Principii generale ale raportării	45
10.2. “Așa da” și “așa nu” în întocmirea raportului	48
10.3. Formularea recomandărilor	50

Contextul și scopul Îndrumarului

Prezentul Îndrumar a fost elaborat în cadrul proiectului «Dezvoltarea unui sistem de monitorizare a returnării forțate în Republica Moldova» (FReMM), finanțat de Ministerul Afacerilor Interne și Administrației din Polonia. Proiectul a avut ca scop (1) consolidarea cadrului juridic/instituțional relevant pentru monitorizarea returnărilor forțate, (2) creșterea capacităților instituțiilor relevante de monitorizare a operațiunilor de returnare forțată și (3) contribuția la comunicarea și cooperarea eficace dintre instituția care execută operațiunile de returnare și organismele de monitorizare din Republica Moldova.

Îndrumarul este rezultatul unui atelier de lucru dedicat subiectului, la care au participat actorii naționali relevanți din domeniu¹, dar se bazează și pe documente conexe elaborate în cadrul proiectului FReMM cum sunt *Profilul standard al monitorului*² și *Cadrul de gestionare a sistemului de monitorizare a returnărilor forțate în Moldova*³. De asemenea, documentul se bazează pe *Raportul privind bunele practici UE*⁴ și un număr de realizări ale proiectului Forced-Return Monitoring III (FReM III) finanțat de UE, cum ar fi materiale de formare relevante, manuale, instrucțiuni, fișe de lucru și îndrumări. O mare parte a materialului se bazează pe documentul *Rezerva de monitori de returnare forțată: Îndrumar pentru monitori (Septembrie 2021)* ce conține bune practici și standarde UE privind monitorizarea returnărilor forțate cu zboruri charter.⁵ Cu toate acestea, Îndrumarul de față are scopul de a acoperi orice modalitate de călătorie, inclusiv returnarea pe cale terestră, dacă este cazul.

Acest document are, de asemenea, scopul de a promova monitorizarea profesională în cadrul sistemului nou înființat de monitorizare a returnării forțate în Moldova, pe baza principiului conform căruia persoanele care sunt returnate forțat trebuie să fie tratate într-un mod care să respecte standardele internaționale în domeniul drepturilor omului și obligațiile legale naționale, în special principiile care reglementează legalitatea, necesitatea și proporționalitatea utilizării forței și a mijloacelor de constrângere.

- 1 Atelier de lucru privind elaborarea unui set de îndrumări pentru monitorii de returnare forțată, care a avut loc în Chișinău la data de 24 septembrie 2021.
- 2 Elaborat împreună cu părțile interesate din Moldova în timpul unui atelier de lucru din 23 aprilie 2021.
- 3 Elaborat și prezentat împreună cu părțile interesate din Moldova în timpul unui atelier de lucru la data de 13 iulie, respectiv 10 decembrie 2021.
- 4 A cărui titlu este: „Sistemele de monitorizare a returnărilor forțate în UE - Comparatie a sistemelor juridice, a părților implicate și procedurilor”, martie 2021.
- 5 Proiectul „Monitorizarea returnărilor forțate III” (FReM III) a fost cofinanțat de Fondul pentru azil, migrațiune și integrare (FAMI) al Uniunii Europene și de douăzeci și două de țări partenere: Austria, Belgia, Bulgaria, Croația, Cipru, Republica Cehă, Finlanda, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Letonia, Luxemburg, Malta, Țările de Jos, Norvegia, Polonia, Portugalia, România, Slovacia, Suedia și Elveția. Proiectul a fost realizat de Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor în Domeniul Migrației (ICMPD) în perioada 1 decembrie 2018-31 decembrie 2021, în cooperare cu Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (Frontex), Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) și douăzeci și două de țări partenere.

În cele din urmă, Îndrumarul urmărește să pună la dispoziția monitorilor de returnare forțată cunoștințele și instrumentele care le vor permite să observe, să strângă informații și să întocmească raportul cu privire la operațiunile de returnare forțată în mod precis, obiectiv și independent. Obiectivul final este de a permite monitorului să stabilească dacă o operațiune de returnare forțată s-a desfășurat într-un mod uman, cu respectarea demnității persoanelor returnate și în conformitate cu drepturile omului, așa cum sunt acestea consacrate în convențiile ONU și ale Consiliului Europei împotriva torturii și în alte standarde internaționale în domeniul drepturilor omului.

Definiții

Acronim (dacă este cazul)	Termen	Definiție
	Faza sosirii	Acoperă perioada care începe de la sosirea în țara de returnare și se încheie atunci când persoanele returnate sunt predate autorității naționale din țara de returnare.
	Briefing	Întâlnire organizată înainte de faza de deplasare, cu toți participanții relevanți, în special șefii echipei/echipelor de escortă, monitorul (monitorii) și medicii, pentru a oferi informații referitoare la cele mai recente evoluții privind punerea în aplicare a operațiunii de returnare.
ORC	Operațiune de returnare prin colectare	O operațiune de returnare inițiată de un stat membru al UE, în calitate de stat organizator, cu aeronave și echipe de escortă furnizate de către o țară de returnare și în cadrul căreia persoanele returnate sunt predate reprezentanților țării de returnare de către statul membru organizator/statul membru participant pe teritoriul unui stat membru.
	Debriefing	Întâlnire organizată după operațiunea de returnare, cu toți participanții relevanți, în special cu șefii escortei, cu monitorul (monitorii) și cu medicul, pentru a evalua modul în care a fost executată operațiunea de returnare.
	Aeroportul de îmbarcare	Un aeroport în care pasagerii dintr-un contingent național se îmbarcă în cadrul unei operațiuni de returnare.
ȘE (EL)	Șeful escortei (Escort leader)	Șeful echipei de escortă naționale și, prin urmare, persoana responsabilă în cadrul echipei pe care o conduce de implementarea în mod corespunzător a operațiunii de returnare. Șeful echipei de escortă este persoana cu cea mai mare autoritate/capacitate de luare a deciziilor după căpitanul aeronavei.
OE	Ofițer de escortă	Persoanele care asigură securitatea, inclusiv persoanele angajate de către un contractor privat, a căror responsabilitate este de a însoți persoanele returnate în special în timpul transportului acestora în afara țării.

Acronim (dacă este cazul)	Termen	Definiție
	Apt-pentru-călătorie	Această formulă se referă la starea medicală a persoanei returnate (atât la cea fizică, precum și la cea psihică), ceea ce indică faptul că persoana în cauză poate efectua călătoria în condiții de siguranță.
	Returnare forțată	Returnarea obligatorie a unei persoane în țara de origine, de tranzit sau în țara terță (adică în țara de returnare), în baza unui act administrativ sau judiciar.
	Faza de zbor	Faza care începe din momentul închiderii ușilor aeronavei utilizate pentru îndepărtare și se termină cu sosirea la destinația finală și deschiderea ușilor la sosire (țara de returnare sau, în cazul unei returnări nereușite, înapoi în țara de plecare sau, în cazul operațiunilor comune de returnare, înapoi la hub), inclusiv tranzitul printr-o altă țară.
	Migranți ilegali versus migranți aflați în situație neregulamentară	Atunci când se face referire la migranți și migrațiune, sunt utilizați adeseori termenii "ilegal" sau "aflat în situație neregulamentară", uneori chiar în manieră interșanjabilă. Cu topate acestea, limbajul și termenii utilizați poartă anumite semnificații. În acest sens, termenul "ilegal" are o conotație penală. Prin urmare, atunci când ne referim la o persoană, este preferabilă utilizarea expresiei "aflată în situație neregulamentară" decât a termenului "ilegal". În plus, fluxurile migratorii sunt mixte și, prin urmare, migranții aflați în situație neregulamentară pot fi, de asemenea, refugiați și/sau victime ale traficului de persoane. Această perspectivă poate fi observată și în distincția pe care o face Consiliul Europei între migrația ilegală și migranții aflați în situație neregulamentară. Pe baza Rezoluției 1509 (2006) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, termenul "ilegal" este preferat atunci când se face referire la un statut și la un proces, iar expresia "aflat în situație neregulamentară" este preferată atunci când se referă la o persoană.
	Monitor	Acest termen se referă la persoana care monitorizează o operațiune de returnare în conformitate cu sistemul de monitorizare stabilit în mod efectiv de țara respectivă.

Acronim (dacă este cazul)	Termen	Definiție
	Monitorizare	“Monitorizarea” este un termen larg care descrie colectarea activă, verificarea și utilizarea imediată a informațiilor pentru a aborda problemele legate de drepturile omului. Monitorizarea drepturilor omului include strângerea de informații despre incidente, observarea evenimentelor, vizitarea site-urilor, discuții cu autoritățile pentru a obține informații și pentru a urmări căile de atac și alte acțiuni imediate subsecvente (Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului). În acest context, operațiunea de returnare este observată, analizată și este întocmit un raport în care este menționat dacă aceasta a fost efectuată într-un mod uman, cu respectarea demnității persoanei și cu respectarea drepturilor fundamentale consacrate în dreptul internațional aplicabil în materia drepturilor omului. Monitorul operațiunilor de returnare forțată nu are competențe de intervenție și, prin urmare, nu ar trebui să intervină niciodată.
	Participant	Orice persoană, alta decât cea supusă măsurii de returnare, inclusiv membri ai echipei de escortă, monitori, interpreți și personal medical care participă la o operațiune de returnare.
	Faza premergătoare plecării	Perioada care începe cu transportul la aeroport. Acesta acoperă perioada de la părăsirea centrului de deținere/reținere (temporară) până la îmbarcarea în aeronavă.
	Îndepărtarea	Îndeplinirea efectivă a obligației de returnare, respectiv transportul fizic în afara țării.
	Returnarea	Procesul de revenire a unui resortisant străin – fie în mod voluntar, cu respectarea voluntară a unei obligații de returnare, fie în mod forțat – în țara sa de origine sau într-o țară de tranzit în conformitate cu acordurile de readmisie sau cu alte acorduri sau într-o altă țară terță, în care resortisantul țării terțe în cauză decide în mod voluntar să se întoarcă și în care va fi acceptat.
	Decizia de returnare	O decizie sau un act administrativ sau judiciar care să ateste sau să afirme că șederea unui străin este ilegală și să impună sau să afirme o obligație de returnare.

Acronim (dacă este cazul)	Termen	Definiție
	Persoana returnată	Un resortisant străin aflat în situație de ședere neregulamentară și care face obiectul unei decizii de returnare emise de țara respectivă.
OR	Operațiune de returnare	Operațiune care este coordonată de către autoritatea de returnare și în cadrul căreia persoanele care fac obiectul măsurii de returnare sunt returnate fie în mod voluntar, fie forțat.
	Evaluarea riscurilor	Autoritatea de returnare efectuează o evaluare a riscurilor persoanelor returnate (pe baza unor factori precum comportamentul anterior și istoricul privind înlăturarea de pe teritoriu). Astfel de evaluări ar trebui utilizate pentru a determina numărul de ofițeri de escortă și de personal de la sol și dimensiunea echipei de sprijin, pentru a asigura securitatea pe parcursul tuturor fazelor operațiunii de returnare, precum și pentru a determina posibila utilizare a măsurilor coercitive.
	Evaluarea dinamică a riscurilor	O evaluare continuă a riscurilor (a se vedea evaluarea riscurilor de mai sus).
	Țara de tranzit	O țară pe teritoriul căreia se află aeroportul pe care se realizează tranzitul unei operațiuni de returnare pentru a se îmbarca pentru zborul următor.
PV	Plecare voluntară	Respectarea voluntară a obligației de a se întoarce într-o țară terță.
	Returnare voluntară	Întoarcerea asistată sau independentă în țara de origine, de tranzit sau într-o țară terță, pe baza voinței libere a persoanei returnate.
	Persoane vulnerabile	În această categorie intră minorii, minorii neînsoțiți, persoanele cu dizabilități, persoanele în vârstă, femeile însărcinate, victimele traficului de persoane, părinții singuri cu copii mici, persoanele cu afecțiuni medicale și persoanele care au fost supuse torturii, violului sau altor forme grave de violență psihologică, fizică sau sexuală.

1. Rolul monitorilor de returnare forțată

Rolul monitorului de returnare forțată este de a observa, analiza și raporta dacă operațiunea de returnare s-a desfășurat într-un mod uman, cu respectarea demnității persoanei și a drepturilor omului, așa cum sunt acestea consacrate în legislația internațională aplicabilă în materia drepturilor omului și în legislația națională. Monitorii efectuează monitorizarea întregii operațiuni de returnare⁶, după care prezintă un raport autorităților naționale competente. Monitorul operațiunilor de returnare forțată nu are competențe de intervenție și, prin urmare, nu trebuie să intervină niciodată.

Monitorizarea este un instrument de consolidare a respectării drepturilor omului în timpul unei operațiuni de returnare forțată. Este o modalitate de a verifica dacă cei care execută operațiunea de returnare forțată respectă drepturile persoanelor returnate pe parcursul întregului proces. Monitorii joacă un rol preventiv prin prezența lor în timpul operațiunilor de returnare forțată și pot contribui la asigurarea unui nivel mai ridicat de responsabilitate în cazul acțiunilor sau omisiunilor funcționarilor care efectuează operațiunea de returnare forțată care contravin legislației internaționale aplicabile în domeniul drepturilor omului și legislației naționale. Prezența monitorilor care observă și raportează cu privire la operațiunea de returnare forțată înseamnă că cei responsabili de efectuarea operațiunii de returnare pot fi trași la răspundere pentru acțiunile pe care le întreprind sau pe care nu reușesc să le întreprindă în tipul operațiunii.

Sarcina monitorului de returnare forțată este de a se concentra asupra modului în care se desfășoară operațiunea de returnare. Monitorii nu au dreptul de a pune la îndoială hotărârea sau executarea deciziei de returnare, însă, în rapoartele lor cu privire la returnare ei pot consemna orice plângeri pe care le fac persoanele returnate cu privire la decizia de returnare.⁷

Prin urmare, un monitor de returnare forțată are sarcina de a observa și de a colecta informații pentru a prezenta un raport cu privire la modul în care s-a desfășurat operațiunea de returnare, mai exact dacă aceasta a fost efectuată în conformitate cu drepturile omului. Se preconizează că respectarea drepturilor omului va fi consolidată prin evaluarea continuă a operațiunilor de returnare și prin îmbunătățirile care le sunt aduse pe baza rapoartelor și recomandărilor formulate de către monitori.

6 În cazul operațiunilor de returnare naționale (ORN), monitorul pentru returnarea forțată monitorizează întreaga operațiune de returnare, începând din faza premergătoare plecării, până la predarea persoanelor returnate în țara terță de returnare. În cazul operațiunilor de returnare prin colectare (ORC), persoanele returnate sunt deja predate autorităților republicii Moldova pe teritoriul unui stat membru al UE, iar monitorul observă întreaga operațiune de returnare până la sosirea în Moldova.

7 Standardele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) includ permisiunea acordată persoanelor returnate să depună cereri de azil de ultim moment. În unele țări, un reprezentant al autorităților naționale este desemnat să participe la operațiunea de returnare pentru a permite depunerea oricărei cereri de azil de ultim moment, inclusiv în fața unui judecător.

Monitorii de returnare forțată trebuie să fie independenți de organizația care execută returnarea, astfel încât să nu fie obligați să respecte ordinele membrilor operațiunii de returnare care efectuează operațiunea de returnare forțată. De asemenea, este de preferat ca, anterior operațiunii, aceștia să nu fi fost implicați în furnizarea de servicii precum consilierea juridică sau consilierea psihosocială către persoana returnată. Aceste măsuri sunt importante pentru a proteja obiectivitatea și independența monitorului. Astfel, atunci când un monitor este desemnat, independența acestuia față de stat trebuie să fie garantată.

Pentru a îndeplini standardele profesionale scontate, monitorii trebuie să dea dovadă de neutralitate, confidențialitate și angajament etic și să înțeleagă foarte bine importanța raportului monitorului. Pentru a-și putea îndeplini rolul și sarcinile, monitorul trebuie să înțeleagă și să accepte mandatul și responsabilitățile funcționarilor responsabili de operațiune, în special ale ofițerilor de escortă și ale șefilor echipelor de escortă.

2. Cum contribuie monitorizarea la consolidarea respectării drepturilor omului?

Monitorii trebuie să observe și să întocmească un raport cu privire la întreaga operațiune de returnare. Monitorizarea operațiunilor de returnare forțată este efectuată de către monitorul de returnare forțată pe baza unor criterii obiective și transparente și acoperă întreaga operațiune de returnare.⁸

Următoarea definiție a activității de monitorizare a operațiunilor de returnare forțată ajută la clarificarea modului în care monitorizarea consolidează respectarea drepturilor omului:

Monitorizarea returnării forțate este o activitate în cadrul căreia este observată și analizată o operațiune de returnare și este întocmit un raport în care se arată dacă aceasta s-a desfășurat într-un mod uman, cu respectarea demnității persoanei și cu respectarea drepturilor omului, așa cum sunt acestea consacrate în legislația internațională aplicabilă în materia drepturilor omului. Monitorul de returnare forțată nu are competențe de intervenție și, prin urmare, nu ar trebui să intervină niciodată. Monitorii de returnare forțată trebuie să cunoască și să înțeleagă mandatul pe care îl au în timpul unei operațiuni de returnare forțată și să utilizeze întotdeauna acest mandat ca un cadru pentru acțiunile lor. Monitorii trebuie să aibă cunoștințe și o bună înțelegere a standardelor internaționale în domeniul drepturilor omului relevante pentru rolul lor în timpul operațiunii. Aceste cunoștințe pot fi dobândite prin participarea la activități de pregătire/formare privind drepturile omului și prin consultarea periodică a colegilor și/sau a supraveghetorilor cu privire la diferitele aspecte ale monitorizării drepturilor omului. Ideal este ca toți monitorii să urmeze aceeași pregătire.

Monitorizarea poate acționa ca mecanism de control în practicile de returnare și poate fi un instrument pentru un nivel mai ridicat de transparență pentru a asigura desfășurarea operațiunilor de returnare în conformitate cu standardele în materia drepturilor omului. Prezența unui monitor (monitori) independent(ți) care monitorizează cu precizie și imparțial operațiunea și își prezintă raportul (rapoartele) poate conduce la o mai mare sensibilizare a celor care execută operațiunile de returnare cu privire la importanța respectării legislației privind drepturile

⁸ În cazul ORN-urilor, monitorul de returnare forțată monitorizează întreaga operațiune de returnare, începând din faza premergătoare plecării, până la predarea persoanelor returnate în țara terță de returnare. În cazul ORC-urilor, persoanele returnate sunt deja predate autorităților republicii Moldova pe teritoriul unui stat membru al UE, iar monitorul observă întreaga operațiune de returnare până la sosirea în Moldova.

omului și a respectării normelor și standardelor stabilite de organismele naționale, regionale și internaționale. Raportarea imparțială și neutră de către un monitor independent contribuie la crearea unei transparențe sporite și servește atât interesului persoanelor returnate, cât și al autorităților responsabile de aplicarea legii:

- Pentru persoanele returnate, raportul monitorului poate furniza dovezi care să susțină, de exemplu, posibile plângeri privind rele tratamente și utilizarea excesivă a forței⁹;
- Pentru ofițerii de escortă și pentru șeful echipei de escortă, un raport poate fi folosit ca probă în investigațiile efectuate de către o autoritate independentă cu privire la posibile plângeri sau acuzații, pentru a-i exonera pe aceștia în cazul în care aspectele invocate se dovedesc a fi nefondate.

Monitorii trebuie să fie obiectivi. Prin urmare, este esențial ca aceștia să obțină cât mai multe informații, în special prin dialog cu funcționarii responsabili cu desfășurarea operațiunii, pe parcursul fiecărei faze a operațiunii.

Întocmirea și înaintarea raportului este ultimul pas în procesul de monitorizare, al cărui scop final este de a proteja drepturile persoanelor returnate. Prin urmare, rapoartele de monitorizare trebuie să fie obiective, precise și exacte pentru a documenta în mod clar posibilele încălcări ale drepturilor omului în timpul operațiunii de returnare forțată. Rapoartele trebuie să includă, de asemenea, alte observații și recomandări privind măsurile de îmbunătățire a modului în care se desfășoară o operațiune de returnare forțată și de ridicare a standardelor de protecție. Totodată, în aceste rapoarte trebuie menționate și bunele practici, după caz.

Rapoartele de monitorizare pot fi utilizate în investigații în urma unor reclamații sau acuzații la adresa funcționarilor. În mod similar, rapoartele de monitorizare servesc drept instrument important pentru evaluarea și revizuirea continuă a viitoarelor operațiuni de returnare prin luarea de măsuri corective, acolo unde este necesar.

9 Termenul 'folosirea forței' se referă la orice tip de intervenție fizică asupra unei alte persoane.

3. Principalele sarcini și responsabilități ale unui monitor de returnare forțată

Un monitor de returnare forțată are o serie de sarcini și responsabilități specifice de îndeplinit pe parcursul diferitelor faze ale unei operațiuni de returnare forțată. Acestea sunt descrise mai detaliat la diferitele rubrici de mai jos. Principalele sarcini și responsabilități ale unui monitor de returnare forțată sunt următoarele:

- Să raporteze dacă operațiunea de returnare forțată s-a desfășurat într-un mod uman și cu respectarea drepturilor omului¹⁰;
- Să raporteze dacă persoanele returnate au fost tratate cu respect și dacă drepturile acestora au fost respectate;
- Să raporteze dacă orice utilizare a forței a fost în conformitate cu normele, nu a depășit o intensitate rezonabilă și a fost utilizată cu respectarea drepturilor, demnității și integrității fizice a persoanei returnate;
- Să raporteze care a fost comportamentul persoanelor returnate față de ofițerii de escortă și de alți participanți;
- Să raporteze orice incidente survenite;
- Să se poziționeze tot timpul în așa fel încât să poată observa în mod corespunzător operațiunea de returnare, dar fără a obstrucționa activitatea ofițerilor de escortă sau fără a împiedica derularea operațiunii în mod eficient, securitatea și siguranța acesteia;
- Să rețină toate faptele relevante în timpul fazei premergătoare plecării și a celor de călătorie, sosire și întoarcere, concentrându-se asupra următoarelor aspecte: Ce văd? Ce înseamnă asta? Ce trebuie îmbunătățit (rele practici) sau multiplicat (bune practici)?
- Să respecte în orice moment principiile exactității, confidențialității, imparțialității și nediscriminării;
- Se poate adresa liderului escortei cu orice observații sau întrebări într-un moment oportun;
- Să indice situațiile în care au fost primite informații de la terți;
- Plecând de la faptele pe care le-a observat, să facă recomandări pentru a pune capăt

10 Un monitor trebuie să observe respectarea drepturilor omului în cadrul operațiunilor de returnare forțată, acordând o atenție deosebită următoarelor drepturi: dreptul la viață; dreptul la libertate și securitate; interzicerea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante; interzicerea returnării; dreptul la demnitate umană; dreptul la nediscriminare; libertatea de gândire, de conștiință și de religie; accesul la informații; dreptul la sănătate; accesul la alimente și apă ca nevoi de bază; drepturile grupurilor vulnerabile (Printre persoanele vulnerabile se numără minorii, minorii neînsoțiți, persoanele cu dizabilități, persoanele în vârstă, femeile însărcinate, victimele traficului de persoane, părinții singuri cu copii mici, persoanele cu afecțiuni medicale și persoanele care au fost supuse torturii, violului sau altor forme grave de violență psihologică, fizică sau sexuală); dreptul la unitatea familiei; drepturile copilului/interesul superior al copilului; dreptul la protecția datelor cu caracter personal; dreptul la viață privată; dreptul de proprietate; dreptul la plângere/bună administrare.

relelor practici sau a le îmbunătăți sau pentru a promova bunele practici și, după caz, să adreseze aceste recomandări părților interesate relevante.

3.1. Ce înseamnă să fii monitor de returnare forțată

Întrebările esențiale pe care un monitor trebuie să și le adreseze sie însuși sunt:

- Ce văd și ce aud?
- Ce înseamnă ceea ce văd și aud?
- Ce aspecte ale operațiunii de returnare forțată trebuie îmbunătățite și care sunt lucrurile care funcționează bine și care ar putea fi multiplicare în altă parte?

Pentru a-și îndeplini atribuțiunile, un monitor de returnare forțată trebuie:

- Să aibă pregătirea necesară în ceea ce privește monitorizarea returnării forțate;
- Să fie apt din punct de vedere fizic, medical și psihologic pentru a îndeplini sarcinile unui monitor de returnare forțată;
- Să demonstreze maturitatea și stabilitatea emoțională pentru a-și putea îndeplini sarcinile ca monitor de returnare forțată;
- Să cunoască foarte bine procedurile, precum și îndatoririle și drepturile tuturor funcționarilor implicați;
- Să respecte principiile corectitudinii, confidențialității, imparțialității și nediscriminării;
- Să își îndeplinească sarcinile atribuite într-un mod adecvat, prompt și precis pe tot parcursul operațiunii de returnare forțată;
- Să știe ce măsuri coercitive sunt permise;
- Să aibă acces la toate informațiile necesare înainte și în timpul operațiunii de returnare;
- Să își păstreze calmul în orice situație;
- Să păstreze o atitudine profesionistă pe tot parcursul operațiunii de returnare;
- Să fie imparțial și obiectiv față de toate părțile implicate într-o operațiune de returnare forțată;
- Să se poată distanța emoțional;
- Să respecte confidențialitatea și să nu divulge informațiile obținute în timp ce își îndeplinește obligațiile de monitorizare către nicio altă parte, în afară de cele menționate în mod clar în criteriile de raportare;
- Să aibă asupra sa, în timpul operațiunii de returnare, instrumentele necesare precum un pix și un caiet de notițe.

3.2. Profilul monitorului de returnare forțată

1. Competențele și experiența necesare

Un monitor de returnare forțată trebuie să aibă cunoștințe despre și să înțeleagă următoarele:

- Obligațiile în domeniul drepturilor omului, în special drepturile fundamentale - aplicabile în operațiunile de returnare, precum demnitatea umană, respectarea principiului nereturnării (non-refoulement), principiile necesității și proporționalității și obligația de a acționa cu precauție în contextul utilizării forței și măsurilor coercitive;
- Principiul nediscriminării și dreptul de a depune plângeri la autoritățile competente; standardele, procedurile și recomandările naționale, regionale și internaționale în materia drepturilor omului referitoare la operațiunile de returnare forțată, precum cele Douăzeci de Linii Directoare ale Consiliului Europei privind returnările forțate (2005)¹¹ și standardele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT)¹², printre altele.
- Standardele regionale sau internaționale privind protecția copilului, alte grupuri vulnerabile, precum și aspecte de gen.
- Cadrul constituțional național, precum și prevederile relevante ale legislației naționale în domeniul migrației și azilului;
- Contextele culturale și sociale ale persoanelor returnate.

Un monitor de returnare forțată trebuie să fie capabil (să):

- Să observe în mod imparțial respectarea drepturilor fundamentale în operațiunile de returnare;
- Să identifice acele comportamente și/sau contexte în care un drept fundamental ar putea fi încălcat sau periclitat și să realizeze corelația dintre cele identificate și standardele juridice relevante;
- Să ia notițe și să întocmească un raport de monitorizare detaliat în conformitate cu procedurile și instrumentele de raportare, subliniind toate informațiile relevante și detaliind observațiile relevante, incluzând recomandări precum și exemple de bune practici și lucruri învățate cu privire la operațiunile/activitățile de returnare;
- Să demonstreze flexibilitate, deschidere și rezistență pentru a putea să facă față complexității rolului pe care îl are de îndeplinit.

11 Adoptat de către Comitetul de Miniștri în data de 4 mai 2015 în cadrul celei de a 925-a reuniuni a Reprezentanților Miniștrilor Consiliului Uniunii Europene.

12 Consiliul Europei, <https://www.coe.int/en/web/cpt/standards>

În plus, un monitor de returnare forțată trebuie (să):

- Manifeste un nivel corespunzător de autonomie și să acționeze în mod adecvat în situații complexe în procesul de monitorizare a operațiunilor de returnare.

2. Criterii de eligibilitate

Pentru a fi monitor într-o operațiune de returnare forțată, o persoană trebuie să îndeplinească următoarele criterii:

- Să fie absolvent al unei facultăți de drept și să aibă cunoștințe, abilități și competențe conform celor precizate la punctul 1 “Competențele și experiența necesare” de mai sus;
- Să fie numit/desemnat de către organismul competent, primind din partea acestuia mandatul de a monitoriza respectarea drepturilor omului;
- Să urmeze cursurile de formare relevante pentru sarcinile/funcțiile unui monitor de returnare forțată;
- Să aibă experiență în lucrul cu străinii, obținută fie prin monitorizarea unor operațiuni anterioare de returnare, fie a unor operațiuni de readmisie și sau a unor centre de detenție sau de privare de libertate;
- Să aibă cunoștințe de engleză, franceză sau rusă la nivel conversațional.
- Să aibă capacitatea psihică de a face față sarcinilor, inclusiv abilitatea de fi răbdător și calm în situații dificile. Ar fi preferabilă prezentarea unor dovezi de participare la programe de formare în domeniu.

În plus, următoarele elemente ar constitui un avantaj:

- Expertiză specifică în domeniul protecției copilului sau experiență în lucrul cu copiii;
- Experiență în domenii similare, precum prevenirea torturii, detenția sau lucrul cu grupurile vulnerabile, de preferat într-un context legat de migrație;
- Cunoașterea limbilor vorbite în țările de destinație a operațiunilor de returnare;
- Cunoștințe și/sau experiență în materie de tehnici și metode de de-escaladare sau mediere;
- Cunoștințe medicale de bază;
- Pregătire privind procedurile de urgență la bordul unei aeronave.

Incompatibilități:

- Un fost reprezentant/avocat-ofițer de caz sau cineva care a lucrat anterior cu persoana returnată/persoanele returnate într-o altă calitate nu poate îndeplini rolul de monitor în cadrul operațiunii de monitorizare respective.

4. Tipuri de operațiuni de returnare forțată

4.1. Operațiuni de returnare naționale - ORN

Operațiunile de returnare naționale (ORN) au ca obiect returnarea resortisanților țărilor terțe care fac obiectul deciziilor individuale de returnare emise de Republica Moldova (luate de o instanță judecătorească sau de un organism administrativ competent) într-o țară de returnare sunt organizate și efectuate în coordonare cu țara de returnare. Autoritatea de aplicare a returnării din Moldova organizează escortele naționale și tot personalul de sprijin necesar care se va deplasa. Aceasta include, de asemenea, personalul medical și interpretul (interpreții), dacă este necesar. Înainte de plecare, autoritățile moldovene sunt obligate să efectueze o examinare medicală a persoanei returnate, în cazul în care este cunoscut faptul că aceasta are o afecțiune medicală sau în cazul în care este necesar un tratament medical. Examenul medical este efectuat cu acordul persoanei returnate. Persoanele pot fi returnate numai în cazul în care primesc din partea unui medic avizul că sunt apte să călătorească. Prelucrarea informațiilor medicale referitoare la persoana returnată trebuie efectuată în conformitate cu legislația relevantă privind protecția datelor privind utilizarea datelor cu caracter personal.

4.2. Operațiunile de returnare prin colectare - ORC

O operațiune de returnare prin colectare (ORC) este o operațiune de returnare inițiată de un stat membru al UE pentru care aeronavele și escortele pentru returnarea forțată sunt furnizate de Republica Moldova, ca țară de returnare și în care persoanele returnate sunt predate escortelor din Moldova pe teritoriul unui stat membru al UE. Ca și în cazul celorlalte tipuri de operațiuni de returnare, scopul unei ORC este de a elimina resortisanții moldoveni care fac obiectul deciziilor individuale de returnare emise de statul membru (statele membre) al(e) UE respectiv(e) de pe teritoriul unuia sau mai multor state membre ale UE în Republica Moldova.

5. Fazele unei operațiuni de returnare forțată

5.1 Faza premergătoare plecării

ORN: Faza de premergătoare plecării acoperă perioada **de la** părăsirea centrului de reținere/detenție (temporară) până la îmbarcarea în mijlocul de transport.

ORC: Faza premergătoare plecării acoperă perioada de la părăsirea centrului de reținere/detenție (temporară), predarea persoanelor returnate către autoritățile moldovene, până la îmbarcarea în mijlocul de transport.

În această fază, este efectuat controlul de securitate fizică (percheziția corporală) a persoanelor returnate, este informată echipa de escortă, iar persoanele returnate pot rămâne într-un spațiu de așteptare aflat în locul îmbarcării în mijlocul de transport.

5.2. Faza călătoriei

Faza călătoriei începe cu închiderea ușilor mijlocului de transport utilizat pentru returnare și se termină cu sosirea la destinația finală, adică țara de întoarcere (Moldova în cazul unei ORC). În cazul unei returnări nereușite în timpul unei ORN, există un zbor de întoarcere în Moldova, inclusiv tranzitul prin altă țară.

5.3. Faza sosirii

ORN: Faza sosirii acoperă perioada care începe de la sosirea în țara de returnare și se încheie atunci când persoanele returnate sunt predate autorităților naționale din țara de returnare sau, în cazul unei returnări nereușite, cu predarea către autoritățile din Republica Moldova.

ORC: Faza sosirii cuprinde perioada care începe de la sosirea în Republica Moldova și se încheie cu informarea (debriefing-ul) cu actorii relevanți participanți la operațiune.

6. Pregătirea pentru misiunea de monitorizare

Monitorizarea operațiunilor de returnare forțată necesită un volum mare de pregătiri, ce trebuie făcute și de către monitor. Următoarele etape pregătitoare implică monitorul:

- Către monitorii în cauză este expediat un e-mail care conține informații privind data, ora, locul, numărul de persoane returnate și profilul acestora (vulnerabilități), țara (țările), itinerariu, șeful echipei de escortă, etc.
- În cazul în care monitorii au nevoie de sprijin suplimentar (de exemplu, scrisoare de sprijin pentru obținerea vizei/vizelor, informații privind vaccinările etc.), aceștia au dreptul la sprijin din partea autorității care efectuează returnarea.
- Dacă există modificări ale programului de călătorie, acestea ar trebui să fie comunicate cu promptitudine. De îndată ce devin cunoscute informații operaționale noi/suplimentare, autoritatea responsabilă de returnare le transmite monitorilor.
- În cazul în care este necesar un alt monitor decât cel care a fost repartizat pentru o anumită operațiune de returnare (de exemplu, monitorul desemnat se îmbolnăvește și nu poate fi trimis), autoritatea de returnare ia legătura cu Oficiul Avocatului Poporului pentru a încerca să aranjeze desemnarea unui alt monitor.

6.1. Lista de pregătiri pentru misiune

Informații de care un monitor va avea nevoie în pregătirea misiunii de monitorizare a unei operațiuni de returnare forțată:

- Data și ora operațiunii de returnare și porturile de plecare;
- Țara (țările) de returnare;
- Informații privind portul de plecare, scala (dacă este cazul);
- Documente de călătorie esențiale și alte documente;
- Numărul persoanelor returnate, precum și sexul și originea acestora;
- Lista imunizărilor recomandate (dacă țara de returnare solicită acest lucru). Este responsabilitatea monitorului să facă vaccinurile și/sau să ia alte măsuri preventive necesare;
- Lista mijloacelor coercitive autorizate și a celor care sunt interzise;
- Indicarea oricăror persoane returnate considerate vulnerabile, inclusiv minori, minori neînsoțiți, persoane cu dizabilități, persoane în vârstă, femei însărcinate, victime ale traficului de persoane, părinți singuri cu copii mici, persoane cu afecțiuni medicale și persoane care au fost supuse torturii, violului sau altor forme grave de violență psihologică, fizică sau sexuală.

Documente de călătorie esențiale:

- Detalii/informații referitoare la formalitățile pentru viză/vize;
- Pașaport și viză valabilă, dacă este necesar;
- Scrisoare/Act oficial de desemnare ca monitor pentru misiunea respectivă;
- Carte de identitate/pașaport (ce trebuie prezentat împreună cu scrisoare de desemnare, pentru a confirma identitatea monitorului, dacă este disponibil) ;
- Certificat de vaccinare valabil (dacă este necesar);
- Informații privind asigurarea de călătorie și de asigurarea medicală.

Lucruri personale:

- Geantă tip rucsac, pentru ușurința în mișcări și pentru a avea ambele mâni libere;
- Carnet de notițe, de mici dimensiuni (nu format A4) și pix;
- Telefon mobil de uz personal, pe care îl poate folosi cu permisiune șefului echipei de escortă;
- O sumă de bani în numerar și un card de credit/ATM;
- Soluție împotriva țăntarilor (dacă este necesar);
- Un set de ochelari de rezervă (dacă este cazul);
- Orice medicamente necesare.

Codul vestimentar:

- Haine civile (evitați articolele incomode, cum ar fi pantofii cu tocuri înalte, cravata, etc.);
- Set suplimentar de haine, indiferent dacă este planificată sau nu o escală, deoarece programul ar putea suferi modificări;
- Dacă este posibil, vestă reflectorizantă, indicând faptul că persoana care o poartă este „monitor” și făcând posibilă identificarea acestuia, astfel încât să poată accesa zonele restricționate, cum ar fi pista aeroportului. Vesta reflectorizantă trebuie purtată peste haină, indiferent de cum este vremea;
- Îmbrăcăminte impermeabilă cu glugă sau șapcă/pălărie; fără umbrele, deoarece acestea împiedică mișcarea și observarea;
- Măștile de dormit, căștile și dopurile de urechi nu sunt permise (cu excepția returnărilor finalizate cu succes și a unei călătorii fără persoane returnabile înapoi în țara de plecare).

7. Standarde cheie ale activității de monitorizare care se aplică pe întreg parcursul fiecărei faze ale unei operațiuni de returnare forțată

Standardele de monitorizare prezentate mai jos se aplică tuturor fazelor unei operațiuni de returnare forțată.

7.1. Accesul la informație

Pentru a asigura un sistem eficient de monitorizare, monitorilor trebuie să le fie furnizate toate informațiile relevante privind operațiunea de returnare forțată, ei trebuie să aibă acces la persoanele returnate și, cu excepția cazului în care evaluarea riscurilor efectuată prevede altfel, să aibă acces neîngrădit în toate zonele utilizate pentru operațiunea de returnare. Monitorii trebuie să documenteze în scris orice situație în care accesul a fost refuzat și să furnizeze detalii în consecință.

Numai în cazul în care monitorul are acces la toate informațiile relevante, acesta poate decide unde să se poziționeze pentru a-și îndeplini sarcinile de monitorizare în cel mai bun mod posibil, și anume să observe, să asculte și să ia notițe cu privire la desfășurarea operațiunii de returnare. Întrucât șeful escortei/șeful operațiunii este responsabil de securitatea persoanelor implicate în operațiune, șeful escortei și monitorul trebuie să ajungă la o înțelegere comună cu privire la poziția monitorului pentru a-și îndeplini cel mai bine rolul care este acela de a observa, analiza și raporta dacă operațiunea de returnare s-a desfășurat într-un mod uman, cu respectarea demnității persoanei și respectarea drepturilor omului, astfel cum sunt acestea consacrate în legislația internațională aplicabilă în domeniul drepturilor omului și în legislația națională. Această înțelegere se bazează în mod ideal pe un nivel de flexibilitate între cele două părți, astfel încât orice probleme/îngrijorări cu privire la securitate să fie puse în balanță și echilibrate cu capacitatea monitorului de a observa ce se întâmplă.

7.2. Interacțiunea monitorilor cu conducătorii escortei

Monitorii trebuie să urmeze instrucțiunile date de șeful escortei în orice moment. Monitorii trebuie să informeze șeful (șefii) escortei cu privire la orice nereguli percepute cât mai curând posibil sau cu prima oportunitate ivită. Monitorul nu are dreptul, în nici un caz, să se amestece

în punerea în aplicare planificată a operațiunii de returnare sau în măsurile luate de escorte. Cu alte cuvinte, monitorul nu trebuie să stânjenească sau să intervină în activitatea ofițerilor de escortă și trebuie să se mențină la o distanță de siguranță de orice incident.

În cazul în care o persoană returnată își exprimă dorința de a se plânge de tratamentul care i-a fost aplicat în timpul operațiunii de returnare forțată, monitorul trebuie să noteze ce spune persoana returnată respectivă și să transmită aceste informații șefului escortei. Șeful escortei trebuie apoi să informeze persoana returnată cu privire la procedura de urmat în cazul în care dorește să facă o plângere și trebuie să îi înmâneze o copie a formularului de reclamații pentru posibile încălcări ale drepturilor omului și regulile mecanismului de depunere a plângerilor.

7.3. Documentarea

În cazul în care apar incidente semnificative sau sunt utilizate măsuri coercitive în cursul operațiunii, șeful escortei este obligat să facă un raport detaliat cu privire la aceste incidente. Obligația șefului escortei de a raporta aceste incidente nu trebuie să împiedice monitorul să își îndeplinească obligația de a observa, documenta și raporta incidentele sau utilizarea măsurilor coercitive în timpul operațiunii de returnare forțată.

7.4. Măsuri coercitive (utilizarea forței și mijloacelor de constrângere)

Rolul ofițerilor de escortă este de a asigura desfășurarea operațiunii de returnare într-un mod sigur și uman și în conformitate cu drepturile omului. Cu toate acestea, în cazul în care siguranța și sănătatea persoanelor returnate, a membrilor echipei de escortă și a altor participanți, precum și a echipajului sau a bunurilor companiei aeriene sunt amenințate de acțiunile și comportamentul persoanelor returnate sau pentru a asigura continuarea operațiunii forțate, pot fi utilizate măsuri coercitive în conformitate cu cele permise de legislația națională.

Principiile de bază privind legalitatea, necesitatea și proporționalitatea trebuie respectate în orice moment. Măsurile coercitive sunt utilizate doar ca soluție de ultimă instanță și, dacă este posibil, sunt aplicate numai după ce încercarea de detensionare a situației a eșuat și/sau după ce cel returnat și/sau alți participanți sunt puși în pericol. Anterior operațiunii de returnare, șeful escortei trebuie să furnizeze persoanelor returnate, într-o limbă pe care acestea o înțeleg, toate informațiile relevante legate de îndepărtarea lor, inclusiv explicații conform cărora comportamentul necooperant nu va duce la anularea operațiunii de returnare. Comportamentul persoanelor returnate și controalele de securitate vor oferi un bun indiciu dacă sunt sau ar putea fi necesare măsuri coercitive.

Autoritatea care efectuează returnarea face evaluări individuale și sistematice (în mod continuu, în dinamică) ale riscurilor prezentate de persoanele returnate pe baza unor factori precum comportamentul anterior și istoricul de îndepărtare de pe teritoriu. Astfel de evaluări sunt utilizate pentru a determina numărul de ofițeri de escortă și de personal de la sol și dimensiunea echipei de rezervă pentru a asigura securitatea fiecărei faze a unei operațiuni de returnare, precum și pentru a determina posibila necesitate de utilizare a măsurilor coercitive.

În cazurile în care o evaluare prealabilă a riscurilor a arătat că o persoană/persoanele returnate ar putea refuza să coopereze sau ar putea recurge la violență, ofițerii de escortă pot stabili utilizarea și nivelul măsurilor coercitive prevăzute de legislația națională pentru a garanta siguranța și securitatea persoanelor returnate și a tuturor celorlalți. După cum a fost subliniat deja mai sus, principiile fundamentale ale legalității, necesității și proporționalității trebuie respectate în orice moment.

Principii generale privind utilizarea măsurilor coercitive:

- Utilizarea măsurilor coercitive trebuie să fie legală, necesară și proporțională, fără a depăși forța rezonabilă și cu respectarea drepturilor, demnității și integrității fizice a persoanei returnate. Utilizarea măsurilor coercitive ține seama în mod corespunzător de circumstanțele individuale ale fiecărei persoane, cum ar fi starea vulnerabilă a acesteia.
- Măsurile coercitive pot fi utilizate numai atunci când este strict necesar pentru persoanele returnate care refuză sau se opun îndepărtării sau ca răspuns la un risc imediat și grav ca persoanele returnate să scape, să-și cauzeze vătămări lor însele sau unei terțe părți sau să deteriozeze bunurile din jur.
- Sunt interzise măsurile coercitive care ar putea compromite sau amenința posibilitatea persoanelor returnate de a respira în mod normal.¹³ Pe baza unei evaluări dinamice a riscurilor, șeful escortei relevant analizează periodic necesitatea și proporționalitatea continua a implementării unor măsuri coercitive și, în special, a aplicării mijloacelor de constrângere, atunci când acestea sunt utilizate pentru perioade mai lungi de timp.
- Monitorii trebuie să cunoască mijloacele de constrângere autorizate.
- Utilizarea sedativelor pentru a facilita îndepărtarea este interzisă, ceea ce nu exclude măsurile de urgență luate sub supravaghere medicală pentru securitatea călătoriei.¹⁴
- Persoanele returnate nu trebuie să fie amenințate pentru a se îmbarca într-un mijloc de transport. Acestea nu trebuie să fie pedepsite pentru refuzul lor, ceea ce nu exclude sancțiunile prevăzute de legislația aplicabilă.

13 Asfixia pozițională (sau asfixia posturală) este o formă de asfixie care apare atunci când poziția cuiva îl împiedică să respire în mod adecvat. Mai multe persoane au murit în timpul procedurilor de constrângere aplicate. Prin urmare, utilizarea forței care împiedică respirația unei persoane returnate este strict interzisă.

14 Administrarea sedativelor este permisă numai de către personalul medical, cu acordul persoanei returnate.

Ori de câte ori sunt aplicate măsuri coercitive, monitorul trebuie să observe: circumstanțele în care acestea sunt utilizate; ce mijloace sunt utilizate; modul în care sunt utilizate acestea; unde sunt utilizate; pentru cât timp; când încetează utilizarea acestora și dacă au existat vătămări vizibile imediate și unde, pentru a putea face o judecată obiectivă cu privire la caracterul adecvat al utilizării unor astfel de mijloace. Monitorul trebuie să ia notițe și să facă schițe detaliate, menționând momentul în care au fost utilizate măsurile coercitive. Toate acestea trebuie să se reflecte în raportul lor. Se recomandă ca monitorul să vorbească cu șeful escortei după incident pentru a înțelege motivele pentru care au fost folosite mijloace de constrângere sau forța. Acest lucru ar trebui să se facă, de preferință, în privat și fără ca persoanele returnate să poată auzi discuția. De asemenea, monitorii trebuie să verifice dacă au fost luate măsuri corespunzătoare pentru a îndepărta membrii familiei, în special minorii, de incident.

Observațiile și informațiile colectate de monitor pentru raportul său pot fi utilizate pentru a stabili dacă, în aceste circumstanțe, utilizarea măsurilor coercitive a fost justificată și dacă utilizarea acestora a fost conformă cu principiile legalității, proporționalității și necesității.

8. Luarea de notițe

Monitorul este sfătuit să utilizeze un caiet cu un copertă din material mai dur (o copertă tare facilitează luarea de notițe), cu pagini care sunt cusute, astfel încât acestea să nu cadă și să nu poată fi îndepărtate cu ușurință. De asemenea, ar fi ideal ca paginile acestui caiet să fie numerotate. În cazul în care, paginile caietului nu are numere de pagină pretipărite, este recomandabil să le numerotați înainte de începerea operațiunii de returnare forțată.

Deoarece caietul este o sursă primară de dovezi și poate fi necesar dacă există o investigație, este important să-l păstrați undeva în siguranță.

Următorul sfat este conceput pentru a facilita luarea de notițe pentru monitori și pentru a face ca aceste însemnări să fie mai ușor de utilizat atunci când raportul este în curs de elaborare după misiune:

1. Asigurați-vă că ați înțeles care este formatul raportului pe care Oficiul Avocatului Poporului îl așteaptă de la dumneavoastră.
2. Începeți însemnările pentru fiecare operațiune la care participați scriind pe o pagină nouă și notând numele și data operațiunii în partea superioară a paginii.
3. Păstrați prima pagină pentru a nota numelor oficialilor implicați în operațiune. Adăugați alături de fiecare nume rolul acestora, de ex. "medic".¹⁵
4. Începând cu a treia pagină, faceți însemnări în care să menționați ora, indicând de la început ora exactă pe care o arată ceasul dumneavoastră de mână. Pe întreg parcursul operațiunii, ceasul dumneavoastră trebuie să rămână setat pe fusul orar în care a început operațiunea de returnare.
5. Pentru a fi mai expeditivi, folosiți orice abrevieri pe care le folosiți de regulă în luarea de notițe, cu condiția să puteți să le citiți și înțelelge atunci când vă veți întocmi raportul.
6. Dacă observați utilizarea forței sau a mijloacelor de constrângere, trebuie să faceți o schiță rapidă imediat după observarea incidentului, adnotând schița pentru a arăta poziția / pozițiile persoanelor returnate și ofițerul/ofițerii de escortă și ce făcea fiecare dintre aceștia. Acest lucru vă va facilita descrierea exactă a incidentului în raport.

¹⁵ Nu uitați că în raport nu trebuie să includeți date personale ale niciuneia dintre persoanele oficiale participante sau persoanele returnate, cum ar fi numele acestora.

7. Chiar dacă operațiunea se derulează în mod corespunzător și lucrurile sunt calme, trebuie să continuați să observați în permanență persoanele returnate și tot ce se întâmplă în jurul acestora.
8. Periodic, trebuie să notați exemple de bune practici, de ex. ofițeri de escortă răspunzând întrebărilor primite de la persoanele returnate. Astfel de elemente sunt o dovadă a modului în care operațiunea s-a desfășurat în general.
9. După terminarea operațiunii, nu modificați și nu ștergeți niciuna din însemnările făcute.

9. Monitorizarea

În cazul ORN-urilor, monitorul de returnare forțată monitorizează întreaga operațiune de returnare, începând din faza de premergătoare plecării, până la predarea persoanelor returnate în țara terță de returnare. În cazul ORC-urilor, persoanele returnate sunt deja predate autorităților republicii Moldova pe teritoriul unui stat membru al UE, iar monitorul observă întreaga operațiune de returnare până la sosirea în Moldova. Monitorii de returnare forțată monitorizează faza de premergătoare plecării, faza de călătorie și faza de sosire.

Notă: *Anumite părți de mai jos sunt mai relevante pentru operațiunile de returnare efectuate cu o aeronavă, precum ORC-urile. Cu toate acestea, multe dintre standarde se aplică oricărui tip de operațiune de returnare.*

9.1. Monitorizarea fazei premergătoare plecării

ORN: Faza premergătoare plecării cuprinde perioada ce începe din momentul plecării centrului de reținere/detenție (temporară) și ține până în momentul îmbarcării în mijlocul de transport.

ORC: Faza premergătoare plecării cuprinde perioada ce începe din momentul plecării din centrul de reținere/detenție (temporară), continuă cu predarea persoanelor returnate către autoritățile moldovene și se încheie în momentul îmbarcării în mijloacele de transport utilizate.

În această fază, este efectuat controlul de securitate fizică (percheziția corporală) a persoanei/ persoanelor returnate, este efectuat briefing-ul cu echipa de escortă, iar persoana returnată poate aștepta în locul de reținere/așteptare/detenție aflat în locația de unde urmează să aibă loc îmbarcarea în mijloacele de transport utilizate.

În această fază, monitorul:

- Este prezentat echipei de escortă și celorlalți actori participanți la operațiune, al căror nume și rol îi sunt indicate;
- Este informat cu privire la rezultatul evaluării riscurilor persoanelor returnate și la operațiunea în sine. Monitorul poate solicita informații despre persoanele returnate, în special cu privire la orice grevă a foamei, autovătămare, afecțiuni medicale, amenințări la adresa escortelor și/sau încercări de îndepărtare eșuate, etc.;
- Strânge informații cu privire la orice vulnerabilități specifice sau la orice persoane vulnerabile în rândul persoanelor returnate și dacă este acordată o atenție deosebită situației și îngrijorărilor acestora;

- Află despre restricțiile care sunt autorizate și cele care sunt interzise (inclusiv anumite materiale care ar putea fi interzise);
- Se familiarizează cu detaliile operațiunii, de exemplu, mijloacele de transport utilizate, planul de așezare pe scaune, numărul final de persoane returnate etc.

Informațiile colectate la începutul operațiunii îl vor ajuta pe monitor să decidă care sunt prioritățile și să stabilească ce aspecte ale operațiunii de returnare pot necesita o atenție deosebită. Monitorul trebuie să acorde o atenție deosebită persoanelor returnate care, pe baza rezultatului evaluării riscurilor, este cel mai probabil să fie necooperante, deoarece este mai probabil ca aceste persoane returnate să fie mai susceptibile decât altele să fie imobilizate din cauza comportamentului lor. Prin urmare, aceste persoane returnate ar trebui monitorizate îndeaproape, pentru a vedea că orice se întâmplă în cursul operațiunii de returnare respectă drepturile omului ale tuturor persoanelor returnate. De asemenea, monitorul trebuie să acorde atenție tratamentului oricăror persoane vulnerabile (de exemplu, copii, persoane în vârstă, femei însărcinate, persoane cu dizabilități etc.).

Controlul fizic de securitate

Monitorul trebuie să fie prezent în timp ce persoanele returnate sunt supuse controlului fizic de securitate, pentru a strânge informații cu privire la orice incidente, aspecte sau probleme medicale care implică autovătămare, care ar fi putut apărea după ce persoanele returnate au fost informate că urmau să fie returnate. De asemenea, monitorul trebuie să afle cum au fost tratate astfel de probleme medicale.

Poziționarea monitorului

Monitorul trebuie să fie prezent în timpul controlului fizic de securitate, dacă acest lucru este posibil. În cazul în care monitorul nu este de același gen cu persoana returnată (și în anumite împrejurări), monitorul poate monitoriza situația stând în afara încăperii respective și cu ușa întredeschisă.

Ce trebuie observat

Monitorul trebuie să observe dacă:

- Ofițerii de escortă îi explică în mod clar persoanei returnate, înainte de a începe controlul fizic de securitate, că urmează să efectueze un astfel de control;
- Controlul fizic de securitate este efectuat în mod corespunzător în ceea ce privește intimitatea, în special în cazul în care persoanei returnate i se solicită să se dezbrace complet;

- Controlul fizic de securitate este efectuat de către ofițeri de același sex (adică o femeie ofițer efectuează controlul fizic de securitate al unei femei repatriate și un ofițer de sex masculin efectuează controlul unui bărbat returnat);
- Ușa camerei în care este efectuat controlul fizic de securitate nu este închisă complet, ci rămâne întredeschisă, astfel încât monitorul să fie conștient de orice situație escaladantă, cum ar fi o dispută verbală indicată de una sau ambele părți care țipă și/sau strigă;
- În cazul în care monitorul nu este de același sex cu persoana returnată, ar trebui să i se permită cel puțin să audă ce se întâmplă în timpul unei percheziții corporale (de exemplu, cu ușa ținută întredeschisă) și să noteze în raportul său dacă această practică nu este respectată;
- În plus față de orice bunuri personale care trebuie luate din motive de securitate (de exemplu, o centură), toate obiectele valoroase, cum ar fi banii și bijuteriile, sunt ridicate de ofițerii de escortă și este întocmit un proces-verbal în care sunt menționate bunurile respective. Persoanele returnate trebuie să semneze lista, iar pachetul care conține bunurile sale personale trebuie marcat cu numele său. Persoanele returnate trebuie să fie informate cu privire la procedura privind bunurile lor personale, cine va fi responsabil de păstrarea lor în siguranță în timpul călătoriei și când le vor fi returnate persoanelor returnate. Ofițerii de escortă trebuie să ia aceste măsuri de precauție pentru a se asigura că bunurile personale ale persoanelor returnate sunt marcate în mod clar, astfel încât acestea să nu fie amestecate sau să se piardă.

De asemenea, este foarte important ca monitorul să observe și să ia notițe pentru a se asigura că:

- Ofițerii de escortă efectuează controlul fizic de securitate cu calm, într-un mod profesionist și respectuos și că nu permit spectatorilor să se adune. Orice utilizare a unui limbaj inadecvat sau a unui comportament neprofesionist sau juvenil de către personalul escortei sau de către orice alți funcționari din cadrul unității de deținere ar trebui să fie raportată imediat șefului escortei și inclusă în raportul final;
- În cazul în care sunt utilizate măsuri coercitive, monitorul notează și schițează tehnicile și mijloacele de constrângere utilizate și dacă acestea au fost legale, necesare și aplicate proporțional (adică durată a fost menținută cât mai scurt timp posibil și cu o intensitate cât mai mică posibil). Acest lucru trebuie, de asemenea, să fie inclus în raportul final.

Transferul persoanelor returnate din locul în care au fost ținute în custodie spre portul de plecare

Monitorul trebuie să fie prezent când ofițerii de escortă preiau persoanele returnate din locul de reținere/custodie în care aceste persoane sunt plasate temporar.

Poziționarea monitorului

Ori de câte ori este posibil, monitorul trebuie să se afle în același vehicul cu persoanele returnate. Pentru transferul persoanelor returnate dintr-un centru de reținere/custodie în portul de plecare pot fi utilizate diferite tipuri de vehicule. În funcție de rezultatul evaluării riscurilor, o persoană returnată poate fi transferată într-un vehicul obișnuit, de exemplu un autocar sau autobuz, sau într-un mijloc de transport securizat de poliție, care poate fi o mașină de poliție sau o camionetă cu o celulă special adaptată. În cazul în care mai multe vehicule sunt utilizate pentru transportul persoanelor returnate, monitorul, urmând instrucțiunile conducătorului escortei, trebuie să călătorească în același vehicul cu persoanele returnate evaluate ca fiind expuse unui risc mai mare de a rezista la îndepărtare sau cu persoane returnate vulnerabile. Monitorul trebuie să fie așezat în cea mai bună poziție pentru a putea vedea și auzi clar ce se întâmplă în timpul transferului. Șeful escortei va lua decizia cu privire la locul în care se află monitorul, deoarece el este cel mai în măsură să facă o astfel de evaluare. Este important de reținut că rămâne întotdeauna la discreția șefului escortei să decidă în ce vehicul se află monitorul și ce loc din acel vehicul ocupă acesta.

Ce trebuie observat

În această fază, monitorul trebuie să observe dacă:

- Persoanele returnate sunt îmbrăcate corespunzător. În cazul în care, din motive de securitate, a fost necesară îndepărtarea centurii, trebuie procedat în așa fel încât unei persoane returnate să nu îi cadă pantalonii fără ca aceasta să fie nevoită să și-i țină cu mâinile. Dacă șireturile au trebuit să fie îndepărtate, persoanele returnate trebuie să poată merge în continuare în mod normal și să nu-și piardă pantofii în timp ce merg;
- Vehiculele pentru transportul persoanelor returnate sunt curate și bine întreținute;
- În funcție de sezon și de condițiile meteorologice, orice sistem de climatizare este utilizat în mod corespunzător. Acest lucru trebuie să se aplice în mod egal în zona de ședere și în celulele de reținere;
- Timpul pe care persoanele returnate trebuie să îl petreacă în celulele din interiorul unui autocar de poliție este limitat la durata minimă posibilă;
- Celulele din interiorul unui autocar de poliție nu sunt folosite ca zone de așteptare;
- Ușile vehiculului sunt ținute deschise în cazul în care există o întârziere și nu se poate evita o așteptare (cu condiția ca aceasta să fie în conformitate cu evaluarea riscurilor efectuată);
- Persoanele vulnerabile din rândul persoanelor returnate sunt tratate în mod corespunzător. După cum s-a menționat mai sus, în cazul în care grupurile vulnerabile sunt transportate separat, monitorul trebuie să decidă ce grup să însoțească, după ce se consultă în acest sens cu șeful escortei, care are ultimul cuvânt.

În cazurile în care un membru al familiei, cum ar fi un părinte, rezistă la îndepărtare și, prin urmare, trebuie să fie separat de restul familiei și transportat separat la aeroport sau alt port de plecare, monitorul trebuie să urmărească și să rețină dacă:

- Familia este informată cu privire la situația membrului familiei care se opune îndepărtării și că persoana care se opune îndepărtării știe ce se întâmplă cu familia sa;
- Durata separării este menținută cât mai scurtă posibil.

Poziționarea monitorului

Monitorul nu trebuie să se afle într-o anumită poziție. Acesta trebuie să se prezinte și să solicite informații despre persoanele returnate, în special orice informații despre incidentele care ar fi putut avea loc înainte de operațiune, precum și informații privind utilizarea măsurilor coercitive și orice vulnerabilități cunoscute.

Ce trebuie observat

- În cazul unei ORC, monitorul participă la briefing-ul anterior operațiunii de returnare, ca:
 - Să fie prezentat șefilor echipei de escortă și celorlalți actori interesați participanți la operațiune, al căror nume și rol îi sunt indicate;
 - Să fie informat cu privire la rezultatul evaluării riscurilor persoanelor returnate și la operațiunea în sine. Monitorul poate solicita informații despre persoanele returnate, în special cu privire la orice grevă a foamei, autovătămare, afecțiuni medicale, amenințări la adresa escortelor și/sau tentative de îndepărtare eșuate, etc.;
 - Să aibă confirmarea restricțiilor autorizate/interzise (inclusiv a anumitor materiale care ar putea fi interzise) convenite de cei responsabili de operațiune;
 - Să fie informat cu privire la elementele operațiunii, inclusiv planul de securitate, planul de supraveghere, tipul de mijloc de transport, planul de ședere;
 - Să fie informat cu privire la orice vulnerabilități sau orice persoane vulnerabile în rândul persoanelor returnate și dacă nevoile lor specifice au fost analizate și luate în considerare.

Persoanele returnate în zona de așteptare a portului de plecare

În timpul operațiunilor de returnare, persoanele returnate așteaptă împreună cu ofițerii de escortă și cu monitorul (monitorii), până la plecare, într-o zonă de așteptare sau de deținere corespunzătoare, care permite supravegherea și securitatea.

Poziționarea monitorului

Monitorul trebuie să rămână cu persoanele returnate dacă toate aceste persoane trebuie să aștepte în aceeași cameră. În caz contrar, monitorul trebuie să își împartă timpul între diferite încăperi/celule în care așteaptă persoanele returnate. Monitorul trebuie să se poziționeze strategic, pentru a se asigura că este în măsură să observe persoanele returnate care, în urma evaluării riscurilor, sunt considerate ca prezentând un grad de risc mai ridicat. În această etapă, monitorul trebuie să se poată mișca liber în jurul zonei de așteptare (în conformitate cu rezultatul evaluării riscurilor).

Ce trebuie observat

În această fază, monitorul trebuie să observe dacă:

- În funcție de numărul de persoanele returnate și de evaluarea riscurilor, există un medic care este prezent sau de gardă, pentru intervenții de urgență, și că în timpul operațiunilor de returnare este prezent personal medical adecvat pe toată durata operațiunii;
- Personalul medical a verificat persoanele returnate cu probleme medicale sau nevoi speciale;
- Persoanele repatriate agitate sunt separate de alte persoane returnate, pentru a calma situația și a evita tensiunea;
- Persoanelor returnate le sunt oferite suficiente alimente, apă, băuturi nealcoolice, dar fără băuturi calde, inclusiv în timpul întârzierilor neașteptate, cum ar fi probleme tehnice cu mijloacele de transport, condiții meteorologice nefavorabile etc. Din cauza calendarului operațiunii de returnare și a transferului aferent, este posibil ca persoanele returnate să fi pierdut o masă în centrul de reținere/detenență, iar acest lucru ar trebui luat în considerare;
- Persoanelor returnate li se oferă posibilitatea de a utiliza toaleta și că vizita la toaletă se efectuează în conformitate cu procedura corectă pentru vizitele la toaletă;
- Nevoia fumătorilor de a fuma este îndeplinită pe cât posibil;
- Nevoile religioase sunt abordate pe cât posibil;
- Unitatea de așteptare este echipată corespunzător, de exemplu, dacă există un număr suficient de scaune, este amenajată o zonă de joacă pentru copii, dacă acest lucru este necesar și posibil etc.

Deplasarea cu mijloace de transport către portul de plecare

Ofițerii de escortă trebuie să însoțească persoanele returnate, păstrându-și vigilența și luând măsuri de precauție pentru a împiedica autovătămarea persoanelor returnate.

Poziționarea monitorului

În momentul transferului în mijlocul de transport utilizat pentru operațiunea de întoarcere, monitorul trebuie să solicite să îi fie atribuit un loc fie în mijlocul vehiculului, fie în spate, pentru a putea avea o vedere bună asupra membrilor echipei de escortă escortelor și persoanelor returnate.

Ajungând la mijlocul de transport utilizat pentru operațiunea de returnare, monitorul trebuie să fie unul dintre primii care ies și se poziționează acolo unde pot observa modul în care persoanele returnate și ofițerii de escortă părăsesc vehiculul. În cazul în care o persoană returnată refuză să coboare, monitorul trebuie să observe îndeaproape situația, fără a împiedica intervenția ofițerilor de escortă, și să noteze ora și ce s-a întâmplat.

Ce trebuie observat

În această etapă, monitorul trebuie să observe dacă:

- Ofițerii de escortă sunt aproape de persoanele returnate, pe care le conduc către mijloacele de transport utilizate pentru operațiunea de returnare, și trebuie să verifice numărul și poziția ofițerilor de escortă care însoțesc persoanele returnate;
- Au fost luate măsuri de prevenire a autovătămării persoanelor returnate;
- Mijloacele de constrângere și materialele sunt cele autorizate pentru utilizare în timpul transportului și îmbarcării în mijlocul de transport și dacă acestea sunt utilizate numai dacă este strict necesar;
- Persoanele vulnerabile din rândul persoanelor returnate sunt asistate în mod corespunzător și se acordă atenția cuvenită modului și momentului în care sunt îmbarcate grupurile vulnerabile, cum ar fi familiile cu copii mici și persoanele cu dizabilități.

Îmbarcarea în mijloacele de transport

Poziționarea monitorului

În cazul procesului de îmbarcare, monitorul trebuie să se poziționeze la intrarea în mijlocul de transport utilizat pentru operațiunea de returnare, pentru a putea observa procedura. În cazul în care o persoană returnată refuză să se îmbarce, monitorul trebuie să observe să observe îndeaproape situația, fără a împiedica activitatea ofițerilor de escortă, și să noteze pe scurt evenimentul și ora.

Ce trebuie observat

În această etapă, monitorul trebuie să observe dacă:

- Ofițerii de escortă îi însoțesc pe cei repatriați atunci când coboară debarcă din autocar sau autobuz, merg până la mijlocul de transport folosit pentru operațiunea de returnare, se urcă în mijlocul de transport și merg până la locul care le-a fost alocat fără utilizarea inutilă a forței.

9.2. Monitorizarea fazei de deplasare

Faza de deplasare începe cu închiderea ușilor mijlocului de transport utilizat pentru îndepărtare și se termină cu sosirea la destinația finală, adică țara de returnare (Moldova, în cazul unei ORC). În cazul unei returnări nereușite în timpul unei ORN, există un zbor de întoarcere înapoi în Moldova, inclusiv tranzitul prin altă țară.

Monitorul trebuie să acorde atenție deosebită următoarelor:

- Poziția scaunelor ocupate, inclusiv așezarea copiilor în raport cu alte persoane returnate și cu adultul/adulții care îi însoțesc/însoțesc;
- Orice incident care are loc și comportamentul/răspunsul ofițerilor de escortă;
- Orice mijloace de constrângere care au fost folosite; modul de utilizare a acestora și durata utilizării (legalitatea, necesitatea și proporționalitatea);
- Incidente medicale, prezența unui medic sau a altui personal medical și ce anume au făcut aceștia;
- Furnizarea de alimente și băuturi;
- Procedurile de utilizare a toaletei;
- Reclamațiile făcute de către persoanele returnate și răspunsul la acestea.

Transportul persoanelor returnate în țara de returnare

Poziționarea monitorului

În cazul returnărilor la bordul unor aeronave, ca în cazul ORC-urilor, este important să ne amintim că avioanele au interioare diferite. Unele au o cabină continuă pentru pasageri, în timp ce altele sunt împărțite în compartimente diferite. În general, monitorul trebuie să primească un loc care să îi permită să observe ofițerii de escortă și persoanele returnate. În cazul în care o anumită persoană returnată trebuie să fie observată mai îndeaproape, dacă este posibil, monitorul ar trebui să găsească un loc pe unul dintre rândurile din apropiere.

Monitorul trebuie să evite să fie așezat într-un loc în care vederea sau capacitatea sa de a se deplasa este restricționată. În timpul briefing-ului de dinaintea unei ORC, conducătorul escortei trebuie să informeze monitorul cu privire la schema locurilor ocupate și trebuie totodată abordeze orice întrebări sau nelămuriri pe care le-ar putea avea monitorul. În cazul în care sunt disponibile mai multe toalete, monitorul trebuie să utilizeze cea toaletă ce le-a fost indicat ofițerilor de escortă să o folosească.

Monitorii nu trebuie să rămână așezați pe scaun tot parcursul călătoriei și, dacă mijlocul de transport permite, ei trebuie să se deplaseze din când în când pentru a observa ce se întâmplă.

Dacă există doi monitori care monitorizează această fază a operației de returnare forțată, în mod ideal, unul ar trebui să fie așezat în partea din spate a cabinei, iar celălalt ar trebui să fie așezat în mijlocul sau în partea din față a cabinei, pentru a putea vedea ce se întâmplă în întreaga cabină. Monitorii trebuie să rămână treji pe parcursul întregii operațiuni de returnare.

Ce trebuie observat

În această etapă, monitorul trebuie să observe dacă:

- Mijloacele de transport îndeplinesc cerințele operațiunii de returnare, precum și nevoile persoanelor returnate, inclusiv ale grupurilor vulnerabile, și ale ofițerilor de escortă (în ceea ce privește disponibilitatea locurilor, toaletele, temperatura, etc.);
- Vizitele la toaletă au loc la cerere, în conformitate cu nevoile persoanelor returnate, și se desfășoară în conformitate cu procedura de utilizare a toaletei;
- Sunt oferite suficiente alimente, apă, băuturi nealcoolice, inclusiv pentru cei cu cerințe specifice de sănătate și religioase, persoanelor returnate. Ofițerilor de escortă și persoanelor returnate trebuie să le fie oferit același tip de alimente și băuturi. Lichidele fierbinți, de exemplu cafeaua, ceaiul, trebuie evitate, după cum trebuie evitată și folosirea tacâmurilor;¹⁶
- Serviciul de catering pentru persoanele returnate este adecvat. Pentru a evalua dacă este sau nu, monitorul trebuie să consume aceleași alimente și/sau băuturi pe care compania aeriană le furnizează persoanelor returnate;
- În cazul în care este utilizat un mijloc de constrângere, ofițerii de escortă verifică în mod regulat persoanele returnate. Monitorul trebuie să observe mijloacele de constrângere utilizate atât timp cât acestea sunt aplicate și să documenteze utilizarea acestora, făcând o schiță rapidă imediat după observarea incidentului, adnotând schița pentru a arăta

¹⁶ În mod ideal, ar trebui oferite alimente care pot fi consumate cu mâna, precum sandvișurile. Tacâmurile (cuțitele, lingurile, furculițele) trebuie întotdeauna evitate.

poziția/pozițiile persoanelor returnate și a ofițerului (ofițerilor) de escortă și ceea ce făcea(u) fiecare/toți. Acesta trebuie să includă, de asemenea, durata exactă, cât mai precis posibil. În cazul în care monitorul are motive să creadă că un mijloc de constrângere nu mai este adecvat sau că intensitatea ar putea fi redusă, acesta poate comunica acest lucru șefului escortei și/sau șefului operațiunii;¹⁷

- În cazul în care percepe un pericol iminent, monitorul trebuie să informeze imediat șefului escortei;
- Accesul la asistență medicală este garantat, după cum este necesar. În cazul în care monitorul are întrebări cu privire la o anumită persoană returnată, acesta trebuie să solicite clarificări medicului/paramedicului de la bord. Rolul monitorului nu este de a verifica îngrijirile medicale acordate de medic, ci de a raporta dacă au fost acordate îngrijiri și ce tip de îngrijire a fost acordată;
- Sedativele pentru a facilita îndepărtarea nu sunt utilizate deoarece sunt interzise, fără a exclude însă măsurile de urgență, luate sub supraveghere medicală, pentru a asigura securitatea călătoriei.

9.3. Monitorizarea fazei de sosire

ORN: Faza de sosire acoperă perioada care începe de la sosirea în țara de **returnare** și se încheie atunci când **persoanele returnate** sunt predate autorităților naționale din țara de returnare sau, în cazul unei returnări nereușite, cu predarea către autoritățile din Republica Moldova.

ORC: Faza sosirii acoperă perioada care începe de la sosirea în Republica Moldova și se încheie cu debriefing-ul cu părțile interesate relevante participante la operațiune.

Autoritățile naționale din țara de returnare pot refuza readmisia unei persoane returnate. Acesta poate fi cazul atunci când documentele nu sunt acceptate, în cazul în care există îndoieli cu privire la cetățenia persoanelor returnate sau în cazul în care persoana returnată are nevoie de îngrijiri medicale specifice, pe care țara de returnare nu are posibilitatea să le furnizeze. Numărul de refuzuri pentru motivele prezentate aici este de obicei scăzut.

Responsabilitatea de monitorizare se încheie în momentul în care ofițerii de escortă predau persoanele returnate autorităților naționale din țara de returnare (sau, în cazul unei returnări nereușite, înapoi în Moldova). Monitorizarea tratamentului aplicat persoanelor returnate de către autoritățile naționale la sosire nu intră în sfera de competență a monitorului de returnare

17 Decizia privind utilizarea sau încetarea utilizării mijloacelor de constrângere aparține, însă, șefului echipei de escortă.

forțată. Cu toate acestea, în cazul în care monitorul asistă la orice formă de abuz, acesta trebuie să includă detalii în raportul de monitorizare și să obțină cât mai multe informații posibil de la șeful escortei.

Sosirea în țara de returnare

Poziționarea monitorului

La sosirea în țara de returnare, monitorul trebuie să rămână aproape de grupul de persoane returnate în timp ce ofițerii de escortă se pregătesc să le predea autorităților naționale.

Ce trebuie observat

În această etapă, monitorul trebuie să observe dacă:

- Orice cătușe, corsete de imobilizarea corporală sau alte mijloace de constrângere sunt îndepărtate după sosire, dacă este posibil;
- Toate bunurile personale, care au fost luate din motive de securitate, sunt restituite persoanei potrivite înainte de predarea acesteia către autoritățile naționale din țara de returnare;
- Plângerile legitime ale persoanelor returnate care reclamă, de exemplu, că bagajele, banii sau documentele lor au fost pierdute sau deteriorate, sunt tratate eficient de către ofițerii de escortă;
- Orice alte plângeri ale persoanelor returnate legate, de exemplu, de tratamentul acestora de către ofițerii de escortă sau alte părți interesate participante sunt primite și/sau șeful escortei informează persoanele returnate cu privire la procedura de depunere a plângerilor. În raportul lui de monitorizare, monitorul trebuie să includă detalii cu privire la plângerile formulate de către persoanele returnate, de exemplu împotriva ofițerilor de escortă.

Predarea persoanelor returnate către autoritățile din țara de returnare

Autoritatea de returnare este responsabilă de contactarea autorităților din țara de returnare înainte de operațiune. Acest lucru are loc cu mult înainte de operațiunea în sine. După efectuarea operațiunii de returnare și sosirea aeronavei în țara de returnare, șeful escortei/șeful operațiunii stabilește primul contact cu autoritățile naționale. Șeful echipei de escortă predă persoanele returnate autorităților din țara de întoarcere, cu bagajele și orice alte obiecte pe care le au acestea.

Acolo unde este cazul și este posibil, autoritatea de returnare invită personalul consular sau ofițerii de legătură în materie de imigrație să faciliteze predarea persoanelor returnate către autoritățile locale, în măsura în care acest lucru este în conformitate cu practicile și procedurile naționale.

Poziționarea monitorului

Atunci când persoanele returnate sunt predate oficialilor locali în interiorul mijlocului de transport, monitorul trebuie să fie aproape de intrare, unde are o perspectivă bună asupra a ceea ce se întâmplă și poate să și audă ce se vorbește. În cazul în care persoanele returnate coboară și sunt predate autorităților în afara mijlocului de transport (de exemplu, clădirea de sosire), monitorul trebuie să urmeze îndeaproape orice instrucțiuni date de liderul escortei și, dacă este posibil, să însoțească ofițerii de escortă și persoanele returnate la locul unde acestea din urmă sunt predate.

Ce trebuie observat

În această etapă, monitorul trebuie să observe dacă:

- Orice cătușe, corsete de imobilizare sau alte dispozitive de constrângere aplicate au fost îndepărtate imediat după sosire, dacă este posibil;
- Toate bunurile personale, care au fost luate din motive de securitate, au fost restituite persoanelor returnate înainte de debarcare și înainte de predarea către autoritățile din țara de returnare;
- Bagajele persoanelor returnate sunt încă în stare bună și sunt restituite persoanelor returnate într-un mod organizat, dacă monitorizarea acestei proceduri este posibilă;
- Persoanele returnate sunt predate autorităților naționale de către șeful escortei.

Observatorii trebuie să observe, de asemenea, modul în care persoanele returnate au fost tratate de către polițiștii locali sau de polițiștii de frontieră. Orice incidente sau abuzuri comise de către polițiștii locali sau de polițiștii de frontieră la care monitorul este martor trebuie să fie documentate în raportul de monitorizare. În pregătirea viitoarelor operațiuni de returnare în această țară de returnare, autoritățile moldovene pot utiliza aceste informații pentru a pune în aplicare măsuri care pot contribui la asigurarea tratamentului corect al persoanelor returnate la sosirea acestora.

Șederea peste noapte – dacă este cazul

Se întâmplă rar ca șederea peste noapte în țara de returnare să fie necesară, deoarece autoritatea de returnare va încerca să organizeze întoarcerea imediat după sosire. Cu toate acestea,

o ședere peste noapte ar putea fi necesară dacă operațiunea de returare forțată a parcurs o distanță lungă, dacă programul de funcționare a aeroportului face ca permisiunea pentru decolare și aterizare să fie o problemă sau dacă există o problemă tehnică cu avionul. Dacă se întâmplă acest lucru, diferite țări au proceduri diferite. De asemenea, este posibil ca persoanele returnate să nu fie acceptate de autoritățile din țara de returnare și să fie nevoite să rămână peste noapte înainte de călătoria de întoarcere în țara de plecare. Monitorul trebuie să urmeze îndeaproape orice instrucțiuni date de șeful escortei. Cu toate acestea, sarcinile de monitorizare legate de această situație specifică nu sunt incluse în prezentele orientări.

9.4. Monitorizarea incidentelor specifice

În cazul în care, în cursul operațiunii de returnare forțată, se produce un anumit incident, monitorii trebuie să noteze următoarele detalii:

- Descrierea faptelor, de exemplu, ce s-a întâmplat în timpul incidentului (inclusiv locul și ora;
- Rolul fiecărei persoane în incident;
- Dacă acțiunile au fost legale, necesare și proporționale, precum și temeiul acestei aprecieri/evaluări;
- Factorii care au declanșat incidentul;
- Care au fost lucrurile făcute bine și de către cine, de exemplu, șeful escortei, persoana returnată, etc.

9.5. Monitorizarea utilizării forței și mijloacelor de constrângere

Monitorii trebuie să acorde o atenție deosebită fiecărui incident care implică utilizarea forței sau a mijloacelor de constrângere asupra unei persoane returnate – de fiecare dată când se recurge la acestea și/sau acestea sunt utilizate de mai multe ori sau în mod repetat. Monitorul trebuie să noteze cu atenție incidentul și să facă schițe pe care să le includă în raportul său de monitorizare.

Monitorul trebuie să observe utilizarea forței și să noteze contextul în care sunt utilizate mijloacele de constrângere, ora, tipul mijloacelor utilizate și pentru cât timp au fost acestea aplicate. Monitorul trebuie, de asemenea, să noteze: efectele aplicării mijlocului de constrângere asupra persoanei returnate; dacă există leziuni; ce se întâmpla în jurul persoanei returnate (de exemplu, erau prezenți alți membri ai familiei care asistau la folosirea forței?); dacă au existat amenințări la adresa altor persoane returnate sau ofițeri de escortă.

Este important ca, în raportul de monitorizare pe care îl prezintă, monitorul să raporteze fiecare caz de utilizare a forței și a mijloacelor de constrângere. Monitorul trebuie să solicite informații, inclusiv detalii cu privire la măsurile aplicate, de la șeful escortei la momentul oportun, de exemplu după ce situația a fost adusă sub control. Monitorul trebuie, de asemenea, să ia act de orice bună practică în gestionarea unor astfel de situații și să o includă în raportul său final. Includerea exemplelor de bune practici în rapoartele care se îndreaptă către autoritățile relevante implicate în operațiuni poate contribui la răspândirea bunelor practici în alte operațiuni de returnare forțată.

Pentru ca monitorul să poată evalua legalitatea utilizării forței, acesta trebuie să cunoască diferitele tipuri de măsuri de constrângere permise în temeiul cadrului juridic național.

În mod ideal, monitorii ar trebui să experimenteze în timpul instruirii respective cum este să folosești mijloace de constrângere asupra cuiva, ca parte a formării lor și pentru a fi informați despre diferitele tehnici și aplicarea acestor mijloace.

Pentru luarea de notițe și întocmirea ulterioară a raportului, este important să fie avute în vedere următoarele întrebări legate de utilizarea măsurilor coercitive:

- Autoritățile relevante au efectuat o evaluare individuală a riscurilor înainte de operațiunea de returnare forțată și au luat în considerare existența oricăror vulnerabilități?
- A avut persoana returnată vreo afecțiune/afecțiuni care a(u) fost luată(e) în considerare?
- Liderul escortei/ofițerii de escortă au informat persoana returnată că este în interesul său să coopereze și că un comportament necooperant nu va opri operațiunea de returnare? Când a fost informată persoana returnată și în ce context?
- Ofițerii de escortă și-au folosit propriile abilități de detensionare și comunicare înainte de a folosi forța sau mijloacele de constrângere?
- Care a fost situația specifică care a necesitat utilizarea forței de către ofițerii de escortă?
- Dacă au fost prezenți și membri de familie, au fost aceștia îndepărtați? În cazul în care aceștia nu au fost îndepărtați, asta s-a întâmplat pentru că, de exemplu, nu a fost posibil în aceste circumstanțe?
- Utilizarea măsurilor de constrângere a fost conformă cu dispozițiile legale prevăzute în legislațiile naționale?
- Raportat la prevederile legale privind măsurile de constrângere, au fost acestea necesare și proporționale?
- Cât timp au fost folosite măsurile de constrângere? Durata utilizării lor a fost rezonabilă sau excesivă?
- A prezentat persoana returnată semne de vătămare?
- Asfixie pozițională: Persoana returnată a fost imobilizată într-un mod care a împiedicat-o

să respire sau i-a îngreunat respirația normală? Ce a dus la aplicarea măsurii de constrângere a persoanei returnate? S-a întâmplat acest lucru pentru a limita o situație potențial periculoasă? A fost persoana în cauză monitorizată îndeaproape de către ofițerii de escortă și de către personalul medical în timp ce i-a fost aplicată măsura de constrângere?¹⁸

- Au respectat ofițerii de escortă obligația legală de a raporta incidentele legate de utilizarea forței?
- A spus persoana returnată că vrea să depună plângere?
- A fost informată persoana returnată că are dreptul de a depune o plângere și cum poate face acest lucru?

18 Persoanele oficiale trebuie să recunoască riscul sporit de asfixie pozițională în timpul reținerii; acestea trebuie să ia măsuri pentru a o evita, să fie în măsură să recunoască factorii de risc sporiți, să recunoască semnele de avertizare ale asfixiei poziționale, să reducă riscul ca aceasta să se întâmple și să ia măsuri imediate de urgență în cazul în care se suspectează asfixie pozițională.

10. Raportarea

10.1. Principii generale ale raportării

Raportul trebuie să reflecte faptele și detaliile observațiilor pe care monitorul le-a făcut și notițele pe care le-a luat începând din faza premergătoare plecării a operațiunii până când persoanele returnate au fost predate autorităților din țara de returnare sau, în cazul persoanelor returnate neacceptate, atunci când au fost predate autorităților din Republica Moldova. Acesta trebuie să includă, de asemenea, orice detalii demne de remarcat din cadrul debriefing-ului.

Acesta ar trebui să urmeze o prezentare a faptelor care să cuprindă:

- a) Ce a observat monitorul
- b) Ce înseamnă, și
- c) Recomandări – ce trebuie schimbat.

Prin urmare, rapoartele de monitorizare trebuie să fie obiective, precise și exacte pentru a documenta în mod clar posibilele încălcări ale drepturilor omului în timpul operațiunii de returnare forțată. De asemenea, rapoartele trebuie să includă și alte observații și recomandări privind măsurile de îmbunătățire a modului în care se desfășoară o operațiune de returnare forțată și de ridicare a standardelor de protecție.

Monitorul trebuie să fie cât mai obiectiv, precis și concis posibil, asigurându-se întotdeauna că toate detaliile relevante sunt incluse. Când întocmește raportul, monitorul trebuie:

- Să includă în raport aceleași constatări/observații ca cele abordate în timpul debriefing-ului;
- Să includă numai faptele. În cazul în care informațiile nu sunt de primă mână, monitorul trebuie să precizeze sursa informațiilor;
- Să utilizeze un limbaj adecvat, adică un limbaj neutru și imparțial;
- Să evite raportarea la persoana I - "Eu" - și, în schimb, să scrie folosind persoana a III-a, deoarece persoanele returnate și escortele trebuie să fie în permanență în centrul raportului;
- Să verifice informațiile incluse în raport, chiar dacă acest lucru necesită timp după operațiunea de returnare forțată, în special dacă există detalii de care nu este sigur sau trebuie să le verifice cu alte persoane implicate în operațiunea de returnare, cum ar fi un funcționar sau un alt monitor;

- Să indice dacă pregătirea misiunii a fost suficientă sau dacă au fost întâmpinate provocări în timpul pregătirii, care au fost provocările și modul în care au fost acestea abordate de către ofițerii de escortă;
- În cazul în care, în timpul operațiunii, au fost utilizate mijloace de constrângere, monitorul trebuie să descrie contextul și circumstanțele care au condus la utilizarea acestora, tipul de mijloace de constrângere utilizate și durata, atitudinea și comportamentul celor responsabili de utilizarea mijloacelor de constrângere, orice vătămare suferită de persoanele returnate sau de ofițerii de escortă și ce s-a întâmplat ulterior;
- Dacă a fost utilizată forța, indiferent în ce mod, monitorul trebuie să descrie contextul și circumstanțele, durata, atitudinea și comportamentul membrilor escortei, orice vătămare suferită de persoana returnată dau de către ofițerii de escortă, și ce s-a întâmplat ulterior;
- Să includă orice plângere formulată de o persoană returnată privind orice presupus abuz la care a fost supusă de către un funcționar în timpul operațiunii;
- Să includă orice acțiuni care s-au dovedit a fi deosebit de utile și/sau pozitive (pentru a răspândi bunele practici și a le include în lecțiile învățate);
- Să reflecte în rezumatul raportului, principalele constatări, utilizând o terminologie precisă. Asigurați-vă că informațiile dumneavoastră sunt corecte din punct de vedere faptic și evidențiați orice incidente sau probleme particulare;
- Să facă recomandări rezultate din operațiune și care sunt susținute de detaliile (dovezile) incidentului sau problemei pe care le-a observat, inclusiv exemple de bune practici care trebuie împărtășite și de practici rele care trebuie eliminate. Să indice întotdeauna cui se adresează aceste recomandări sau o anumită recomandare, dacă este cazul.

Având în vedere accentul puternic pus pe drepturile omului pentru persoanele returnate, este ușor să uităm că monitorul are, de asemenea, datoria de a raporta cu privire la orice comportament necorespunzător din partea unei persoane returnate către un ofițer de escortă. Trebuie incluse observații pozitive și bune practici identificate, astfel încât autoritatea care efectuează returnarea să poată beneficia și să învețe din practicile altora. Monitorii cu experiență trebuie să menționeze, de asemenea, orice tipare specifice pe care le observă, de exemplu cele negative, cum ar fi cele în care standardele juridice, inclusiv drepturile omului ale persoanelor returnate, sunt încălcate sau, alternativ, cele care au un rezultat pozitiv și care ar trebui să fie reproduse de către alți colegi.

Monitorii trebuie să respecte principiile preciziei, confidențialității, imparțialității și nediscriminării în orice moment înainte de operațiunea de returnare forțată, în timpul și după încheierea acesteia.

Precizia:

Faceți o distincție clară între fapte și alegații, fie prin verificarea încrucișată a informațiilor furnizate, fie prin includerea completă în raport a faptelor așa cum sunt ele prezentate de către diferitele părți implicate. În rapoartele întocmite, monitorul trebuie să fie cât mai precis și mai concis posibil, asigurându-se în același timp că toate detaliile relevante au fost incluse pentru a stabili dacă drepturile omului și/sau procedurile au fost sau nu respectate.

Cum ar putea fi compromisă precizia?

Acest lucru ar putea fi rezultatul:

- Unei atitudini părtinitoare a monitorului în favoarea sau în detrimentul uneia dintre părțile implicate în operațiunea de returnare, fie că este vorba despre membrii escortei, fie că este vorba despre persoanele returnate;
- Primirii de informații contradictorii și nealocarea timpului necesar pentru a verifica informațiile respective;
- Lipsa accesului la informații;
- Prezentarea unor afirmații drept fapte reale;
- Neluarea notițelor în timpul observării unei situații sau la scurt timp după observarea acesteia.

Confidențialitate:

Nicio informație obținută în timpul îndeplinirii obligațiilor de monitorizare nu trebuie adusă la cunoștința niciunei alte părți.

Cum ar putea fi compromisă confidențialitatea?

Acest lucru ar putea fi rezultatul:

- Manevrării cu neatenție a notițelor, de exemplu pierderea acestora;
- Ideii că cealaltă persoană este atât de îndepărtată de munca ta încât nu contează dacă îi dezvălui informații;
- Stresului și nevoii de a te descărca spunând lucruri unei alte persoane, de exemplu partenerului, unui membru al familiei sau unui prieten.

Imparțialitatea și nediscriminarea:

Este inoportună includerea în raport a unor opinii personale cu privire la conduita generală și punerea în aplicare a unei operațiuni de returnare forțată sau unor decizii de returnare. Toate datele ar trebui să fie documentate în mod corespunzător și toate afirmațiile trebuie să fie făcute fără a aduce atingere și/sau fără discriminare față de orice persoană pe baza sexului, cetățeniei, religiei și/sau rolului său în cadrul operațiunii de returnare forțată.

Cum ar putea fi compromise imparțialitatea și nediscriminarea?

Acest lucru ar putea fi rezultatul:

- Unor opinii puternice și greu de schimbat despre migrație și despre organismele responsabile de aplicarea legii;
- Unor experiențe din viața personală sau a propriei familii legate de migrație sau de întâlnirea cu migranți, refugiați sau cu serviciile de securitate;
- Unor experiențe din viața personală sau de familie cu oameni provenind din diferite entități, cu pielea de culoare diferită, având o religie diferită, o altă orientare sexuală, vârstă, etc.;
- Faptului de a le permite celor situați pe o treaptă ierarhică superioară și despre care crezi că sunt mai bine informații sau îți sunt superiori să te influențeze cu privire la ce să incluzi în raport sau să pună presiune pe tine.

10.2. “Așa da” și “așa nu” în întocmirea raportului

Atunci când întocmește un raport, monitorul trebuie:

- Să înțeleagă ce formă trebuie să îmbrace raportul conform exigențelor Oficiului Avocatului Poporului, pentru a putea astfel lua notițele necesare în timpul operațiunii;
- Pe lângă documentarea a ceea ce vede și aude, să se concentreze asupra excepțiilor pentru a evidenția bunele și relele practici, mai degrabă decât să confirme standardele;
- Să utilizeze un limbaj adecvat;
- Să țină cont întotdeauna de principiile de bază ale monitorizării: precizie, confidențialitate, imparțialitate și nediscriminare;
- Să reflecte faptele urmând întrebările directe: a) ce am observat, b) ce înseamnă și c) recomandări - ce trebuie să fie schimbat sau ce ar trebui menținut (bune practici);
- Să fie cât mai precis, concis și cât mai succint posibil, asigurându-se în același timp că sunt incluse toate detaliile relevante;

- Să diferențieze în mod clar între observațiile proprii (asigurându-se că este folosită rela-tarea la persoana a treia) și informațiile obținute din surse secundare;
- Sp raporteze fiecare caz de utilizare a forței și a mijloacelor de constrângere;
- Să nu uite că monitorul are, de asemenea, o obligație de a include în raport orice situație de comportament necorespunzător din partea unei persoane returnate la adresa unui ofițer de escortă.

Cu privire la un incident specific, raportul trebuie să includă în detaliu următoarele puncte no-tate în cursul operațiunii de returnare:

- Descrierea faptelor, de exemplu factorii care au dus la producerea incidentului și ce s-a întâmplat în timpul acestuia (inclusiv locul și ora);
- Rolul fiecărei persoane în incident;
- Dacă acțiunile au fost legale, proporționale și necesare și ce a stat la baza acestei evalu-ări (pe baza observațiilor proprii ale monitorului, dar și a oricăror informații colectate în timpul debriefing-ului sau în timpul discuțiilor cu șeful escortei);
- Dacă au existat persoane returnate sau ofițeri de escortă care au fost vătămați în incident (inclusiv schițe ale vătămarilor suferite);
- Cine a mai fost martor la incident, de exemplu membri ai familiei, alte persoane retur-nate;
- Ce se poate face pentru a răspunde oricăror îngrijorări;
- Ce activități au fost efectuate bine și de către cine, de exemplu ofițer de escortă, șeful escortei, persoana returnată, etc.

Monitorul trebuie:

- Să facă în raport aceleași constatări/observații pe care le-a abordat în timpul de-briefing-ului;
- Să discearnă între faptele pe care le-a observat personal și cele auzite sau interpretate, și să le includă în raport doar pe primele din cele menționate;
- Să precizeze sursa informațiilor, în cazul în care acestea nu sunt la primă mână;
- Să verifice întotdeauna informațiile incluse în raport, chiar dacă acest lucru necesită timp după operațiunea de returnare forțată (de exemplu, luând legătura cu șeful escortei);
- Să folosească ghilimele atunci când citează pe cineva și să indice dacă persoana citată este, de exemplu, șeful escortei, medicul etc., fără a include date cu caracter personal ale acestora (adică numele acestora).

Monitorul trebuie să fie cât mai precis și mai concis posibil, asigurându-se în același timp că sunt incluse toate detaliile relevante. Pe lângă includerea tuturor informațiilor relevante cu

privire la operațiunea de returnare forțată, inclusiv numărul de persoane returnate, raportul monitorului trebuie să conțină următoarele informații:

- Orice incidente semnificative care au avut loc;
- Orice mijloc de constrângere (tip și durată) utilizat în cursul operațiunii, precum și împrejurările care au condus la aplicarea acestuia;
- Orice situație de recurgere la forță;
- Orice plângere cu privire la orice presupus rău tratament, incident sau altă situație, inclusiv presupuse încălcări ale drepturilor omului care au avut loc în timpul operațiunii; și
- Orice acțiuni care s-au dovedit a fi deosebit de utile și/sau pozitive (pentru a oferi exemple de lecții învățate).

10.3. Formularea recomandărilor

Recomandările trebuie să se bazeze pe concluziile trase din operațiune și trebuie să fie susținute de faptele (dovezile) cu privire la incidentul care a avut loc sau la problema care a fost observată. Atunci când face recomandări, monitorul trebuie să explice de ce face recomandarea și la ce se referă. Ori de câte ori este relevant, aceste recomandări trebuie să indice părțile interesate relevante cărora le sunt adresate, de exemplu, recomandări pentru autoritatea responsabilă de executarea returnării; recomandări pentru șeful escortei (pentru membrii escortei, personalul medical, interpret etc.).

Recomandările trebuie să urmărească să propună soluții specifice. Acestea trebuie să decurgă în mod logic din raportul de monitorizare și trebuie să fie specifice, măsurabile și realizabile. Acestea trebuie să propună modul în care o anumită situație/problemă ar putea fi îmbunătățită prin sugerarea unei acțiuni alternative care ar putea fi luată. În cazul în care monitorul identifică acțiuni/proceduri care nu sunt în prezent urmate sau permise, legi sau politici care ar putea avea nevoie de modificări sau în cazul în care autoritatea de returnare nu respectă legile regionale sau internaționale pe care țara le-a ratificat, monitorul trebuie să sublinieze aceste lucruri. În mod similar, monitorul trebuie să prezinte orice recomandări privind practici sau garanții suplimentare sau noi care ar putea îmbunătăți protecția drepturilor omului.

